

OCTOMBRIE

EDITATE IN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN
DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

autograf

VLADIMIR GAITAN

Mindria de a fi bucovinean

Recitind cu aceeași plăcere ca la data apariției culegerea de interviuri intitulată „Sub semnul întrebării”, semnată de Adrian Păunescu, am descoperit cu reală mindrie afirmația distinsului critic literar, care este Mircea Martin — născut pe frumoasele meleaguri reșițene — în care domnia sa își exprima regretul de a nu se fi născut în Bucovina...

— Și de ce, mă rog dumitale, ai fi vrut să te naști în Bucovina? — întreba A. Păunescu.

— Pentru că Bucovina reprezintă pentru mine locul de unde începe al doilea descălecat al nostru, acela spiritual. Descăleătorul acesta într-un spirit este Eminescu. Acolo sunt mănăstirile, acolo e Ștefan. Așadar Bucovina nu înseamnă pentru mine „o floare din grădina” ci un aer încărcat de poezie și de istorie.

Și atunci mă întreb :

Cum să nu fii mindru, Vladimir Găitan, că te-ai născut într-o frumoasă căsuță sub poalele cetății lui Ștefan, că, poate, în grădina casei părintești, copitele cailor lui Ștefan scăpărau în lumina lunii și poate în fîntina din care în anii copilăriei udai pămîntul uscat de zădăful verii, calul lui Ștefan întors din istorie își ostoaia setea?...

Cum să nu fii mindru...?

Și pentru a mă reîntoarce la profesia mea, aceeași mindrie m-a-necercat atunci cînd am aflat vestea că la Suceava s-a deschis un teatru, în sfîrșit un teatru!

Întors pentru câteva zile de vacanță acasă, nu am rezistat tentației de a vedea măcar pe dinafară noua înfățișare a teatrului sucevean, fiind convins că în torida zi de duminică trupa teatrului este într-o binemeritată vacanță...

Nu mi-am imaginat că, apăsînd pe clantă, ușa se va deschide și în sală tinerii mei colegi se vor afla la datorie, repetînd „Nu sint Turnul Eiffel”, pe scenă, iar în celelalte săli de repetiție, schițele lui Dumitru Solomon și „Doi pe un balansoar”.

Erau acolo actorii: Georgeta Burdujan, Adrian Păduraru, Mioara Irim, Ilarie Curechianu, Constantin Florea, Liviu Manoliu, Carmen Ciocilă, colaboratorul în scenografie Mihai Pinzaru (Pim), directorul teatrului, întregul corp tehnic — toți ca o familie adunată pentru a sărbători ziua de duminică.

Și iarăși am fost mindru, de data asta de profesia mea, de tinerii mei colegi...

...că la fel ca în marile uzine, unde focul trebuie să fie continuu — și în teatrul sucevean, tinerii mei colegi întrețin focul continuu al artei și al spiritualității, pe frumoasele plaiuri ale Bucovinei!

Le mulțumesc!

Vladimir Găitan

Citeva întregiri și observații bibliografice eminesciene (II)

Dimitrie LOGHIN :

„Peisaj”

Se întregește cîntul

*E-un dans cu fructe roșii peste glie
și peste cerul stelelor zemoase,
din fiecare car cuprins de roade
se întregește cîntul peste case
și peste fila cu măiestre verbe,
peste fîntina clătînd lumină
căci toți urcăm semeși eternitatea
ca pămînteni și comuniști români,*

*e-un dans cu flăcări pururi roditoare
în toamnele pămîntului natal
prin care trec spre munte voievozii
și merii ard sub tropoit de cal
se întregește cîntul cu cetatea
și cu pămîntul ce ne-o ști stăpîni
cît vom urca semeși eternitatea
ca pămînteni și comuniști români.*

Ion DRĂGUȘANUL

Descoperim apariția în 1894, la Paris, a unui volum de 343 de pagini, intitulat *Șapte povestiri românești*, printre care figurează și *Făt-Frumos din lacrimă*, în traducerea lui Jules Brun, precum și publicarea la Bruxelles în 1960 a antologiei *Traditore*, subintitulată *Încercarea de a pune în versuri franceze poeme italiene, spaniole, românești, poloneze și rusești din diferite epoci*, fiind incluse și 6 poezii de Eminescu, traduse de Robert Vivier.

Culegerea *Lira lui Orfeu, Din lirica popoarelor în versiunea germană*, de Felix Braun, apărută la Viena în 1963, cuprinde *Ce te legeni și Mortua est*.

La cap. *Poezii de Mihai Eminescu apărute în perioade se notează că S-a dus amorul* a apărut pentru întâia oară în „Convorbiri literare”, nr. 11, 1 februarie 1884 (vezi pct. 1249, pag. 134), deși în multe izvoare, precum și în Mihai Eminescu, *Opere* (vol. III, p. 241) se indică

revista *Familia*, nr. 17, 24 aprilie 1883.

Reținem dintr-o recentă surșă) că *La steaua* a apărut prima oară în ziarul „România liberă”, 25 octombrie 1886, la rubrica „Mai nou”, nu în „Convorbiri literare”, nr. 9, 1 decembrie 1889, cum este notat în *Bibliografie* (pct. 1275, pag. 134), plecîndu-se de la opiniile lui D. Murărașu.

Reiese din *Bibliografie* că poezia *Nu mă-nțelegi* este postumă, prima dată de apariție fiind 1902, în nr. 16, 4 aprilie, din „Fîntina Blanduziei” (pct. 1504, pag. 140). G. Ibrăileanu și, mai tîrziu, Perpessiciu au lămurit problema acestei poezii, care s-a tipărit, de fapt, la 15 martie 1886 în „Albumul literar al Societății studenților universitari „Unirea” — Galați”. Se mai știe la ora actuală că poezia *Scrisoarea a V-a*, înainte de a apărea integral în „Convorbiri literare” din 1 februarie 1890, „a fost publicată fragmentar în timpul vieții poetului (55 ver-

suri) în ziarul „Epoca Ilustrată” din 1 ianuarie 1886, de Delavrancea” (AL Piru), iar mai apoi, în „Fîntina Blanduziei” din 3—10 decembrie 1889.

La cap. *Poezii traduse în limbi străine* completăm lista poeziilor traduse în anul 1884 cu încă două titluri: *Și dacă...* în traducere germană din *Das Litterarische Rumänien* și *Veneția*, apărută în „Bukarester Salon”. De fapt, se poate adăuga și traducerea în proză a poeziei *Și dacă...* din 1892, realizată de Romeo Lovera în a sa *Gramatică română*, apărută la Milano, iar mai tîrziu (1906) urmînd să fie tradusă tot în italiană, de Pier Emilio Bosi, alături de *Venere și Madonă*. La pagina 166, pct. 2472 din *Bibliografie* sint descrise traducerile în suedeză ale lui Göran Björkman, publicate în „Nva Argus” din 1921 fără să se menționeze publicarea traducerilor poeziilor *Epigonii* și *Melancolie* în revista „Far Tid” (1920). Nu este înregistrată nici traducerea în fragment a poe-

mului *Lucașărul* în japoneză, publicată în revista „Floarea” din Tokio, în 1920, tîlmăcirea semnată de Ubusakari. Nu este amintită nici traducerea aceluiași poem de Gh. Băgulescu, publicată în „Revista Academiei Naționale”, Tokio, 5 ianuarie 1936. Același Gh. Băgulescu nementionat în *Bibliografie*, publică în limba japoneză, în facsimil, în revista „Convorbiri literare”, nr. 6—9, 72, iunie—septembrie 1939, pag. 1321, poezia *Peste virfuri*. Omisă este și traducerea lui Anton Mistakide a poeziei *Veneția* în neo-elenă, publicată în „Convorbiri literare”, 3, nr. 6, iunie—septembrie 1939, p. 583, după cum nu se înregistrează nici traducerea poeziei *Împărat și prolețar* în limba oficială bahsa, apărută la Djakarta, în 1960, în publicația „Harian Rakjat” (3). Amintind de pătrunderea poeziei marelui nostru

(continuare în pag. III)

Marin IANCU

Dimensiuni sociale ale artei

Congresul educației politice și culturii socialiste, amplu cadru democratic de afirmare a potențialității creatoare a culturii și artei socialiste, a reiterat comandamentele majore sociale, etice și morale ale dezvoltării noastre spirituale, în consens cu dinamica dezvoltării forțelor de producție, cu obiectivele strategice ale ascensiunii spre comunism, stabilite de Congresul al XIII-lea al Partidului Comunist Român.

Secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în memorabila cuvîntare rostită la deschiderea congresului, document de fertilitate emulație creatoare, a subliniat propensiunea socială a actului creator și iradiator de cultură: „Oamenii de artă, de cultură, din toate domeniile, trebuie să se angajeze ferm și să crezeze cu poporul și pentru popor, să se inspire din izvorul veșnic viu al națiunii noastre, din creația și din felul de a fi al poporului nostru. Numai o asemenea cultură, o asemenea activitate literar-artistică, de toate genurile, inspirată din munca și viața poporului va avea, într-adevăr, o contribuție uriașă la întreaga operă de transformare a societății, de formare a omului nou, cu un înalt spirit revoluționar, constructor conștient al socialismului și comunismului în România”. Idei de o generoasă cuprindere a umanului ca pivot central al actului creator pus în slujba dezvoltării armonioase a omului și cetățeanului unei societăți care tinde spre o edificare spirituală de o aleasă ținută etică și estetică. Arta ca esență a existenței sociale capătă dimensiuni de masă cînd reflectă viața ca pe un summum de aspirații materiale și spirituale, operînd cu criterii valorice ferme, inconfundabile. Valoarea este certificatul ei de garanție pentru o difuziune plenară în rîndul „consumatorilor”, oameni ai muncii de la orașe și sate.

Festivalul național „Cîntarea României” dimensionează global comandamentele sociale ale artei în societatea socialistă multilateral dezvoltată. „Avem marea obligație — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — să dezvoltăm larg și să perfecționăm continuu activitatea Festivalului național „Cîntarea României”, să asigurăm, în toate unitățile economico-sociale, în toate orașele și cartierele orașelor, în toate comunele, dezvoltarea tot mai puternică a formațiilor culturale-artistice, a acțiunii de creație în toate domeniile, care prin întreaga lor activitate să aibă un rol tot mai important în formarea omului nou, cu o înaltă conștiință revoluționară, al societății socialiste românești”.

Forța emulativă a acestei vaste „competiții” care valorifică sensibilitatea, gusturile, pasiunile și aptitudinile artistice ale oamenilor este probată elocvent, prin cifre și fapte. Fundamentul trunic al artei cu extensie de masă îl constituie comora nepieritoare a creației populare românești, „izvor nesecat și purura nemuritor”.

Arta populară românească de o aleasă expresie artistică se cere însă a fi valorificată la aceleași cote valorice, altfel apar cu ostentație fenomenele festivismului, kitschului. Profundul fond patriotic social al artei populare românești a fost evidențiat demult de cercetătorii autohtoni și străini. „Cultura și limba poporului nostru — reamarcă tovarășul Nicolae Ceaușescu — s-au dezvoltat în strînsă legătură cu luptele pentru independență și progres economico-social, sint o creație a întregului nostru popor, în rîndurile căruia au acționat oamenii înaintați. Doinele, baladele, romanțele, poveștile ne înfățișează pe eroii care luptă pentru libertate și dreptate, spiritul de hărnicie al poporului nostru reprezintă cel mai prețios tezaur cultural. Din toate acestea s-au inspirat cei mai buni oameni de cultură și artă”. Izvorită din aspirațiile și idealurile sociale și estetice ale maselor, arta în România socialistă este ancorată deplin în amplul front politico-educativ de dezvoltare multilaterală a personalității umane. Străbătută de un profund umanism, creația artistică este chemată să înfățișeze omul în plenitudinea forțelor sale creatoare, să surprindă dialectic și comprehensiv elementele continui și discontinui ale universului său spiritual. Creația literară, prin marea ei putere de penetrare a conștiințelor, dovadă proliferarea fără precedent a lecturii, are nobila misiune de a cuprinde opere care să transfigureze artistic aspectele esențiale ale transformării revoluționare a patriei noastre, a eroilor muncii libere, creatoare.

P. B.

A PRIMI

Sub zodia toamnei

Printre anotimpurile care curg prin noi, toamna este de o sinceritate brutală, golindu-ne de iluzii. Față de arderile primăverii, pregătind minunea reinvierii, față de erupția de vitalitate a fîntoii, toamna — cu presimțirea sfîrșitului — are o frumusețe somptuoasă, tristă parcă, spectacolul autumnal fiind o sărbătoare gravă. Acum, singuri cu noi înșine, hoinărînd prin tenebrele toamnei găsim timp pentru a cugeta, relevîndu-ni-se, iarăși, conștiința fragilității și scurtimii trecerii noastre prin lume. Toamna împlinește delirul senzual al primăverii, sub intristarea-i disimulată se vor agita tainic alte procese seminale, moartea naturii fiind de fapt o

altă regenerare. Mergem în cîmp și ne citim sufletul; pentru un citadin înrăit, crescut în spațiile astenizante de beton și sticlă, departe de flăcările adevărate ale toamnei, întimplarea toamnei însăși, cu păsări ce curg bătătorînd văzduhul, cu tăcerea umilă a cîmpurilor imense și mute, vărsîndu-se în cîmpul cel mare al cerului, cu iarba topită, migratoarea și fluturi decolorați, orbiți de pilpîirile verii — înscamnă o întemeiere.

Sub zodia toamnei perdeluțe de plozi, deșteptînd melancoliile cîmpurilor mirate, obrazul pămîntului e plin de evenimente; se desface cerul ud dar în adîncurile țărîni lucrează viața, plasma lumii fermentează pregătînd roada. Cu-

rios e că toamna pare un anotimp scufundat în nemiscare; îmbătrînesc culorile, ne înfrigură vînovăția ploilor cu vînt morțiu și acel urit al spațialității desarte, golit de verde, imbolnăvind aerul. Tălpile desculțe nu mai pot asculta înfelepciunile lutului; în ceasurile toamnei zvîcnesc frunzele lepădate, închipuînd lîngă botul umed al dimineților colbuite de brumă suspinul verii ce a trecut. Cerul dărăpănat cade în marginea cîmpiei, pomii scheletici, în elan vertical, ținînd cerul se frîng în cețuri despletite, peste velințele dealurilor urcă un soare tocit. Și totuși pe rugul toamnei ard speranțele noastre. Totuși, toamna ne vindecă de nerăbdare. Ne dorim liniștea cîmpului care și-a dat roadele izvodînd belșuguri în fîntini de piene, intrînd în casele mirilor, ne dorim odihna binefă-

ătoare a trudei, reluată cu același încordat ritm sau puterile germeilor care în adîncul de noapte al pămîntului răzbeșc spre alte vîrste.

Pentru mine, nicăieri însă, sub povara toamnelor de ceară cînd, dezbrăcate, cîmpiile vin spre noi și vremea desfrunzirii ne deșteaptă anxietatea, aceeași deznădejde necesară a toamnei și același implacabil determinism cosmic nu devin — ciudat — mai stenice ca între obcinile Bucovinei; o toamnă bucovineană inefabilă, respirînd miresma fructelor mustoase, bucurîndu-ne cu incendiul gutuiilor grele și veselă zgomotoasă a culesului, a muncilor sorocite roadelor ne împacă tristețea acum cînd încă o toamnă intră în noapte și coama pădurilor arde.

Adrian Dinu RACHIERU

CRONICA LITERARĂ

De vorbă cu Poesis — al treilea volum al lui Adrian Voica în ultimii opt ani (debut — în 1980) probează că autorul nu se îngerează și se pare că nici măcar nu este solid ar cu orientările no-voatare din poezia ultimelor decenii. Temperament liric prin excelență romantic, el păstrează o distanță netă și, în subsidiar, o rezervă declarată față de acestea. Unicul factor de convergență cu ele ar putea fi, eventual, considerat aplicarea obstinată asupra temei genezei lirismului, mai exact, concentrarea demersului său asupra actului producerii lui. Ar putea fi un semn de aderență la întoarcerea poeziei asupra ei însăși dacă ar accepta sau măcar accepta punctul de vedere al poeticii și retoricilor mai recente, căutând, deci, să fixeze dinamica launtrică a instituirii textului, nu momentul preliminar, sursele și premisele lui. Și, mai ales, dacă nu s-ar ocupa cu fervoare, cu o voluptate amară și narcisică în același timp, de condiția unică a poetului angajat în efortul creației, fotografiat în poze teatrale emfatic; ne sînt înfățișate astfel, nu atât pulsația irepetabilă a eului poetic, cît gimnastica lui exterioră, vizibilă și agreabilă pînă la un punct, ca spectacol, dar numai pentru ochiul mai puțin experimentat, mai neavizat. Poeziile din **De vorbă cu Poesis** pliate pe numita temă, și ele reprezintă marea majoritate, nu oferă atitudinii și afirmații lirice noi și nici într-o zicere personală din cale-afară, dar nici idei definitiv clasate, ieșite din circuit, transcrise epigonic; mai degrabă, axiome ale lirismului din-foțea, întrebări pe care și le-au cam pus, la diferite vârste ale creației, cu voce tare sau abia roștit, poezii tuturor vremilor. Iar instrumentele poetice și materialul de care se servește Adrian Voica sînt atât de verificate în timp încît, de la un anumit nivel combinatoriu în sus, textele în discuție se impun, în afara unor pretenții excesive de originalitate, ca poezie; o poezie nu atât desincronizată, cît atemporală stilistic, trăsătură ce stă în contrast puternic cu monologulegotic al poetului.

Teoretic, Adrian Voica face pro-

feșiune de credință pentru metaforă care este pentru el esența ultimă a frumosului: „Cuvîntul devine poezie / abia cînd începe să scintileze / ca un rubin la inelul metaforei“. Ea, zice poetul, este o „superbă adolescență“ care „cînd mă privește, — are ceva din ochii dimineții / pe o creangă de curcubeu, / vechind zăpada tristeții / ce cade / în suflul meu“; însă o recunoaște ca atare numai în decorul de sală de bal al memoriei, dar nu și cînd îi apare îmbrăcată în blugi. Și poate tocmai pentru că îi atribuie o vîrstă atît de fragedă, o tră-

Venism să-i spun / că sacul e gol / și apele turburi...“ (**Venișom să-i spun**). Trezind peste faptul că motivul are o vechime necontrolabilă și avataruri literare strălucite nu poate satisface și pentru că este reluat cu mijloacele alegoricului; acesta îl pauzează, îi interzice zborul, îi conferă masca rigidă a fabulei. În unele texte, procedeul coboară sub nivelul, să zicem, acceptabil, pasabil; bunăoară: „— Unde-i ascuns, / Poesis, / ghemul cu mituri? // — Găsești un fir galben / după Steaua Bunei Speranțe. / Dar fii atent: / e dintr-o

indelung...“. Am extras aceste două citate din **Cautătorul sau Tristețea cercului de piatră**, cel mai amplu și cel mai bun poem al volumului. Folosind cu destulă degajare o tramă de basm (se pare că, în principal, a recurs la **Tinerete fără bătrînețe**...), poetul încheagă o parabolă suficient de coerentă și, în același timp, spațiată, plurivocă — dramă, nu atât a goanei după himeră, cît a incapacității de asumare a ei pînă la ultimele consecințe; participarea personală intimă a autorului se simte din faptul că zicerea retorică, întilnită în aproape toate paginile volumului, se colorează, pe alocuri, de o emoție spontană, nefiltrată și tocmai de aceea mai proaspătă și mai convingătoare. Iată și o altă zicere din acest poem, în care conciziunea aminteste de hai-ku: „cînd în mîntea mea răsare / curcubeul înțepciunii, / ploaia cuvintelor trece...“. Deci se poate și așa! Căci nu e singura poezie de nivel valoric cert.

Și tocmai asta nemulțumește: învecinarea unor texte cel puțin onorabile, bunăoară o strofă ca aceasta: „Se face dimineață în suspine / Cînd simt alături zidul cu un voal / Căruia mina mea, plutind spre tine, / Îi mîngîie tăcerea de opal“, care, la urma urmei se poate și memora, sau o caligramă precum „Și eu cîntînd / pata de lumină / dintre cuvînte“ cu o astfel de compunere de o platitudine amatoristică: „Fiecare carte este un mormînt / în care își dorm veșnicia / gînduri de singe și de iubire, / gînduri de cremene și de lut...“.

Ai impresia, citind volumul, că toate reperele poetului — estetice, valorice, ontologice etc. — sînt într-o continuă fluctuație și schimbare; eul său liric e labil, nu proteic. Astfel se pot explica inconsecvențele flagrante ale volumului. La constituirea lui, ceva nu a funcționat bine; poate puterea de selecție a autorului, poate buna cumpănă a valorii. În tot cazul, graba intrării în circuit editorial se simte, căci **DavinciAna** nu conține asemenea denivelări. **De vorbă cu Poesis** este o carte de atelier, crochlu al unei deveniri posibile.

Mihail IORDACHE

ADRIAN VOICA : DE VORBĂ CU POESIS (Editura JÛNIMEA, 1987)

dează frecvent pentru matura comparație, ceea ce, desigur, e inevitabil. Din păcate, se lasă sedus și de venerabila alegorie. Numeroase texte din acest volum (mai multe decît în cel anterior — **DavinciAna**) sînt mici construcții cu o structură narativă minimă, adică exact atît cît să sugereze încărcătura de conotații a alegoriilor ale căror personaje sînt, cel mai frecvent, Poetul și intruvabila Poesis. Dar alegoria este o figură cu potențial liric fatalmente redus și ieșită aproape complet din instrumentarul poetilor contemporani; cel puțin, în formula în care o practică Adrian Voica. Dar iată o astfel de piesă pe care o reproducem cu ezitări și numai pentru a ilustra sensul univoc al unei astfel de lucrări: „În fața ușii albe / apăs pe butonul / în formă de Floarea Speranței... / Îmi arunc privirea pe stradă, / acolo unde trec — din cînd în cînd — / poezii cetății ducînd / sacii grei cu nesatematele vremii. // E de ajuns o clipă oarbă / pentru ca ușa rîvnită / să-și schimbe unghiul, / dar cînd mă întorc, / umbra cade de la fel. // Știu din legendă: / în spatele ei stă ascunsă / frumoasa Poesis cu genele false... /

lină / care se rupe ușor...“ (**Ghemul cu mituri**).

Calea cea mai frecvent folosită de A. V. pentru a-și comunica ideile poetice este cea a concretizării abstractului chiar și atunci cînd nu face fabule. Unele poezii din această categorie ar ciștiga mult, ar urca poate pînă la nivelul simbolului, dacă autorul nu le-ar reduce sfera de semnificație prin tropi cu un coeficient redus de fluiditate, cu valoare preponderant plasticizantă: „Cu ideea înghețată / sub braț, / mă întorc de pe Muntele Alb, / pe o potecă de fum“ (s.n. — M.L.). Este evident pericolul de a conferi poeziei o poziție ancilară în raport cu lumea sensibilă; și e cumplit de hazardat să te apleci asupra marilor întrebări ale poeziei folosind o poetică a echivalențelor. Autorul manifestă o prudență didactică atunci cînd are de ales între logica formală și cea a frumosului. Cînd reușește să se elibereze de prejudecăți, produce complexe de imagini notabile sau declanșează tensiuni poetice sensibile: „Tăcerea, ca un mal surpat, / îngropase sub ea / semnițele prezentului...“; „De palos se atrnase, parcă, veștia... / Cînd l-a ucis, / țipătul nopții se auzi

CRONICA TEATRALĂ

În aproape două decenii parcurse de la prima ei reprezentare în timp în care nu și-a pierdut nimic din prospețimea inițială — piesa **Nu sînt turnul Eiffel, de Ecaterina Oproiu**, a făcut, într-un fel, turul instituțiilor artistice de profil din țară. Faptul că a ajuns și pe cea mai tinăra scenă a țării (secția suceveană a „Naționalului Iesean“) aproape în același timp cu prezentarea ei de către studenții (viitori actori) Institutului din Tirgu Mureș, la Festivalul de la Costinești, arată atît actualitatea ei, cît și apetența reperierii a trupelor tinere. Iar colectivul secției se înscrie (încă) pe această coordonată, a căutărilor inerente începutului.

Plecînd de la aceste puncte: text bine ales, bun de public; factori de comparație cu alte montări, posibilitățile (re)cunoscute ale trupelor (mai exact ale unui „grup“ al acesteia), noua punere în scenă încearcă — într-un fel — a fi și o tentativă de „individualizare“. Și, într-o mare măsură, reușește.

Viziunea regizorală (datorată Georgetei Burdujan — ce debutează într-o dublă ipostază pe scena suceveană, ca actriță și ca regizoare) a urmărit nu numai o condensare explicativă a intrigii prin relieful fiecărui tablou (a „flash-back“urilor textului), ci și sublinierea clară a axului central al piesei: „cuplul“, interacțiunea „ea-el“. Numai plecînd de aici, se explică și introducerea în temă „din off“, „singularizarea“ tandemului Tanți-Manți. Pe aceeași direcție se

O nouă premieră a scenei sucevene

situează și scenografia (semnată de Dorin Ilarie Cureschianu), care, plecînd ingenios de la filonul oferit de „curcubeul“ se amplifică cu elemente (nu întotdeauna necesare) de recuzită (vezi auxiliarele obiecte ale „Judeus“-ului infanțil-balansoar, tobogan — cîntînd să ne explice că „viața în familie nu-i (chiar) un joc copilăresc“). Dincolo de acestea, rămîne clară liniaritatea discursului dramatic susținută exact de partiturile celor cinci actori.

Cuplul este interpretat de Georgeta Burdujan și Adrian Păduraru, ambii cu vizibile aderențe la structurile rolurilor. Depășește, uneori, în „balansul“ interpretativ, acțiunea ce-și dozează înal mult disponibilitățile, fiind, cînd este necesar, și spectaculoasă, și directă, și energică, dar și — aparent — „pe planul doi“. Cu acest rol (de debut ca actriță suceveană) Georgeta Burdujan își certifică din plin calitățile. În rolul „lui“, Adrian Păduraru își execută partitura cursiv, evidentîndu-și calitățile știute, deși cîteodată trăirile personajului sînt aplăzitate de clișee recognoscibile.

În cele trei (patru?) roluri în care apare, Mioara Irim dovedește, încă o dată, că posedă resurse co-î oferă posibilități multiple de exprimare. Registrul aparițiilor bogat nuanțat stilistic (cînd epatantă, cînd sinceră și modestă) concreează personalitatea ei artistică. După cum Constant Florea, prin naturalitatea expresivă și autudini, prin umorul substanțial își demonstrează din nou disponibilitățile interpretative, arătînd (dacă mai era necesar) că și un rol „episodic“ poate fi realizat la cote înalte de profesionalism. Colaborarea cu Ilarie Cureschianu (Tată) se dovedește benefică. Creîndu-și rolul cu exactitatea impusă de context, identificîndu-se structural cu el, actorul aduce cu sine și ceva din îndelungata sa experiență.

O mențiune aparte trebuie făcută muzicii compuse de Anca Parghel, Dublin cu subtilitate și sensibilitate, „stările“ personajelor (sau tablourilor) banda sonoră intră cu consistență în rezonanță cu „sistemul“ conceptual al montării. Același lucru s-ar putea spune și despre costumele (gîndite de Mariana Dragomirescu), dacă stilul amalgamat nu și-ar dezvălui artificialitatea.

În ansamblu, un spectacol valid și viabil, beneficînd de toate datele pentru a se împlini la nivelul care să-l înscrie pe traiectoria spectacolelor cu succes la public.

Paul DRAGOMIR

CRONICA PLASTICĂ

Singular în intenție și realizare, Festivalul-concurs de pictură și grafică „VORONEȚIANA“, organizat anual la Suceava, și-a propus, de la început, afirmarea, într-un context de nivel național, a noilor creații ale artiștilor plastici profesioniști (membri ai Uniunii Artiștilor Plastici sau absolvenți ai institutelor artistice de profil). Ediția din acest an, a XII-a, destinată graficii, aduce, și datorită unor cauze obiective, o imagine ce nu se înscrie, comparativ cu edițiile anterioare, la nivelul așteptărilor. O explicație ar consta în pierderea spiritului de competitivitate. Astfel nu s-ar putea explica diviziunea vizibilă a expoziției, deschisă în sălile secției de artă a muzeului județean, între cei ce apar „din complezență“ (poate și pentru faptul că nu există o preselecție) și cei care „emit pretenții la un loc pe

podium“. Din fericire al doilea „pluton“ a fost mai compact.

Experiența acumulată ar trebui să conducă pe organizatori fie spre noi prevederi regulamentare, fie spre organizarea — în paralel a unei/unor expoziții „hors-con-

miul al III-lea: Mircea Dăneasa (Suceava).

Traseul expozițional reliefează o binecunoscută proporție tematică (peisaj — compoziție — natură statică) egală, ceea ce nu se poate spune însă și despre tehnicile

cromatică —, Vespasian Lungu (Brăila) — portrete omagiu (Eugen Schileru, Perpessicius), Ilcana Ploscaru (Bacău) — cu finețea execuției —, Dan Perjovschi (Oradea) — restructurarea „semnului“, de succvenții Mărioara Pruteanu-Corduban, Veronica Gridinoc (aceleși recunoscute acuarele), Lucia Pușcașu — cu exacte „puncte“ pentru desfășurarea pe spații mai mari, Virgil Parghel — desene de bună calitate —, Dumitru Rusu — bogată paletă cromatică —, Costel Butoi — incifrante labirinturi cromatice —, Anton Costin — gravuri ce certifică posibilitățile acestei tehnici.

Integrată în contextul altor manifestări cultural-educative existente în aceeași perioadă la Suceava, „VORONEȚIANA“ și-a menținut, totuși, personalitatea artistică.

Petru DRÎȘCU

„VORONEȚIANA“

curs“, ale unor maestri ai genului, ceea ce ar înnoia spațiul disponibil și ar fi un „barometru“ necesar competiției (fie și ca nivel de comparație), ar depăși cadrul ce tînde să devină regional.

Palmaresul se prezintă astfel: premiul U.A.P.: Mircea Scnic (Arad); premiul I: Mircea Hrișcă (Suceava); premiul al II-lea: Nicolae Suciu (Baia Mare); pre-

(atit de diverse) ale graficii; afluență a acuarelei, insignifianta reprezentare a modelelor tradiționale.

În acest context merită doar a fi semnalate lucrările ce s-au apropiat de „baremul“ intrării în palmares, semnate, într-o ordine ce nu se vrea și valorizatoare, de către Costin Neamțu (București) — cu miză pe rezolvarea

PROZĂ

SEARA DE AUGUST

OVIDIU BUFNILĂ

Mama era liniștită și fericită. Dimineață m-au trezit chicotele ei. Era îmbrăcată cu rochia mea mov și se învîrtea în fața oglinzii. Rochia se rupuse de-a binelea dar mama nu se sinchisea de acest lucru. Era o manifestare spontană a dragostei ei pentru mine.

În timp ce și-a turnat ceai s-a plîns de migrene, apoi mi-a spus că scrisese cîte ceva despre posibilele evenimente viitoare: căsătoria mea, un coup de foudre aranjat pentru ea.

Textele ei nu mi-au stîrnit interesul, dar am căutat să ascund

cit mai bine lucrul acesta. Mama mi-a povestit ceva fără sens. A pierdut fraza, a revenit, a rămas cu ochii pierduți pe ferestra.

I-am zîmbit șters și cred că a durut-o. A răsturnat ceașca de ceai. A împrăștiat cuburile de zahăr pe jos. S-a închis în baie. S-a machiat mult timp. A oftat.

M-a condus pînă în stradă și mi-a urât petrecere plăcută cu un glas tremurat.

Intrarea mea a prilejuit o mică ceremonie. Au fost admirate cîteva lucruri: zîmbetul meu, pălăria mea, taiorul mamei.

MIHAIL
MARCIOC

Scrisoare

A plîns aseară iarba lunecoasă, i se făcea în vis a nemurire, a farmece, a nechezat de coasă, a plîns din frunza ei cu nerv subțire.

În universul ei ierbos și-amar pleiadele aromelor o cheamă, cu-afta cer în ea, de-abia tresăr tulpinele în verzele de-aramă.

Trandafirii albi

Albi trandafiri mă urmăresc mereu ca niște umbre lungi de primărie, în frunza lor sau în argintul meu se face de tăcere și de seară?

Trec sărbători pe riul încercat, ca peștii morți de cîneșă uitării, oglinzi de ceară și oglinzi de lut aprind veșmintul cerului și-al mării.

Al umbrelor joc

Redă-mă jocului umbrelor tale ca să mă pierd, ca să mă scutur de verde, de polen, de petale, de starea mea veche de flutur. Rădăcini precureate vor trece din țărîm în țărîm spre adînc, acolo unde și lacrima-î rece, acolo unde frunzele plîng.

Lui Eminescu

Ploile nopții, triluri de-argint ochiul tău roșu... de hiacint? e vîrsătorul tăcerii din lună... cine din cine răsună? Pițipie-o vorbă din germenii florii gheață pe fața candorii, marea orbită a timpului mută-i, drum al luminii, timplele-nopții — sărută-i.

Rememorări

Femeia aceasta cu chip de cristal e o arătare din altă memorie, ea e galopul de cal printr-un război fără glorie.

Ea se respiră prin nori, ea se admiră-n clepsidre, ea duce-n ispită vestiți vinători și-o văd înolind printru vidre.

Tiparul ei de nimeni știut s-a topit ca o galbenă ceară, ca un ochi pe un pește cîzut din orbită-n afară.

De noapte

Somnul, orbul călărețului știe spaimei mele prețurile dalele pe care calcă de putere se descarcă, mina ce sub el mi-o prinde se usucă și se-nlînde, degetul cu care arată e de pajură de piatră, doar arare, ca lunete, pare minz de cal sălbatic, spîrgînd stele-ntră masele, prăvăli-s-ar printre ele.

Spațiul de închidere

sorbiți-mă ca pe o fișie de nisip între ape naufragii temporare imi vor fi învăluit închipuirile în reflux aceleași nove pe deasupra același vin vîratec pe o terasă înmămurită în așteptare

Poem pustiu

încă mai trăiesc chinul unui nufăr încolțit în coasta vreunei clipe pripa devine inutilă doar tabloul singur coboară în stil simplu și ludic răsărînd ca de platină sonore ca niște brazii în neuitare mă străbate apoi un murmur nedeslușit și încep să mă evapor de-a lungul pereților albi ca-ntr-o pustie de sare

Horea GILORTEANU

Întâlnire frumoasă

Mi-amintesc de vernisajul expoziției pictorului transilvănean Constantin Dipșe, care a avut loc la muzeul sucevean. După încheierea festivității, cum se întâmplă mai totdeauna în astfel de ocazii, Constantin Dipșe a continuat sărbătorirea evenimentului la un restaurant, doar cu câțiva oameni de cultură și artă, printre invitații fiind și poetul Traian Chelariu. Între pictorul C. Dipșe și filozoful poet, Traian Chelariu, s-a născut o simpatie reciprocă și, după masă, Traian Chelariu a dorit să rămână în continuare cu unii din cei ce erau invitați ai Sucevei, pofțind la el pe pictorii Constantin Dipșe, Ion Murariu, și pe poetul Lucian Valea. În modestul apartament s-a deschis un adevărat ceneclu literar. Afinitățile sufletești au înstelat ochii acestui quartet cultural. Stela Chelariu, soția poetului, înzestrată cu deosebite calități, a fost la înălțime, alăturându-se cu tot ce a fost posibil, acestei spontane uniri. Vinul chihlimbariu fusese adus în casă de soțul ei. Și cum acest rod al pământului deschide sufletele, înfloreste visul și prietenii, Traian Chelariu prinse a depăna din frumoasele lui amintiri, care-l purtau înapoi, cu mulți ani, prin Paris și Roma. Ochii lui, mereu învăluriți în melancolie, erau umezi. Din când în când, strecura câte un vers, legat de cele ce se discutau: „Noi simțem numai suc și săruri ce sporesc, / tezaurul ascuns în fibre vegetale. / Copacul gustă lut și fagure ceresc, / prin proaspăta cădere a ploilor vernale”. Sever cu el însuși, parcă plutind între adinci întrebări și incertitudini, cizela și recizela tot ce sufletul lui vămuit de viață punea pe hirtie. Vorbea aceeași limbă cu Lucian Valea când a spus că, ar trebui primit, „...cu pietre și cu bice / tot cel ce scrie și nimic nu zice”. O frântură din versurile din „Strofe răzlețe”, la care Valea i-a răspuns cu un vers din „Aur vechi”, dovădindu-i lui Traian Chelariu că-i cunoaște trudnicia: „Canonul artei pure ne feri / de vidul formei șubrede, perverse, / dar sufletul, prea șubred, suferi, / întreg uritul paginei neșterse”.

Tubitor de patrie, Traian Chelariu, om al Țării de Sus, șopti o strofă scrisă în tinerețe: „Patrie, toți te știam, dacă erai scrisă pe buze numai răbdare / Când lua vreunul izerele din grai / peste clar măguri ni te limpezeai”.

Cei patru oameni, înfrățiți în nobile preocupări și idealuri, s-au întins pentru odihnă. S-au trezit când soarele se urcase binisor pe cer. Privindu-i pe rând, Traian Chelariu le-a spus: „A fost una dintre cele mai frumoase întâlniri din viața mea...”.

Era lumină în aer.

Iolanda FILIPESCU

INEDIT

TRAIAN CHELARIU Un cântec caut

Un cântec caut,
Fără cuvinte,
Suav, de flaut
Și-aduceri aminte.

În seri tîrzii
De dor să-ți spună
Sunat sub vii
Stele și lună.

Tanagra

Lumina cleștar e
Și marmura neagră,
Superbă și-apare
Solara tanagră.

Din creștet la glezne
Din tălpi la narină

Pe viersul lui
Adinc aplecată,
Taina să nu-i
Dezlegi niciodată.

Cînd, umbre, vin
Norii pe țară,
Ca un suspin
Lumina-i să-ți pară

Esti arc și ți-i lesne
Să fii balerină.

Danzezi luna rece
Și munții vulcanici, —
Doar sufletu-mi trece
Prin marile-i panici!

Tu ești dansatoarea

Și totuși noi trecem prin anotimpuri
Ca printr-o irealitate caducă,
La tine însă totdeauna e vară,
Tu n-ai anotimpuri.
Tu locuiești, ca o prelucă,
Lingă lumina sprintară.
Rîndunele-agile ți-au împodobit pe sub

streșini pridvoarele

Incovoiind cuiburi cît sinii tăi mici, —
Cuiburi zidite din albastrele transparente
Și din chirpici
Lingă care se vindecă luna și soarele
De febrele lor recurente.

Tu nu vei cunoaște moarte, nici bătrînețe.
Tu vei fi dansatoarea pe undele apelor clare.
Sau chiar poezia.
Ritmul pururea tînr și fantezia
Te ntruchipează-n netrecătoare tipare.

Umbra

Versul meu azi vrea să-ți fie
Puf de sămînță de plop
Sau păpădie
Așternîndu-ți pină-n livadă
Covor de zăpadă
Mută și moale,
Să-l calci cu picioarele goale.

Va fi primăvară și tu vei crede că-i iarnă,
Atît de multe au să se-aștearnă
Cuvintele versului meu menite cu miile
Să-ți mîngie gleznele trandafir și călcîiele.

Tu vei sosi și vei trece și ele-au să-și curme
Fericitele clipe sub liliachiile tale capricii și urme
Rămase ca niste pufoase amprente
În amintirea ființei lor transparente.

Pină și umbra ta le va fi dragă povară
Adîind ca o noapte de vară —
Și, lingă ea voi fi eu, ca-ntotdeauna
Admirîndu-i cerul fără de nouri, stelele, luna.

Anotimpuri

Mi-ar fi plăcut să mă nasc primăvara!
Poate seva ar fi fost mai puternică,
poate nervurile mai elastice,
poate culorile mai vii...
Dar s-a făcut că m-am născut toamna,
iar în acest octombrie pentru prima oară a nins!

Silvia SFARGHIE

Citeva întregiri și observații bibliografice eminesciene (II)

(urmare din pag. I)

poet într-o zonă a culturii universale mai puțin familiară, reținem și traducerea în limba chineză a poeziilor *Ce te legeni, De ce nu-mi vii, Pe aceeași ulicioară, Somno-roase păsărele, Și dacă*, traduse de Pao-Cioan, publicate în revista „Traduceri”, din Beijing, în 1955, neinregistrate, de asemenea, în *Bibliografie*.

Receptarea lui Eminescu în limba spaniolă devine tot mai amplă și mai diversificată. De la traduceri și exegeze realizate în perioada postbelică, în principal ale lui Maria Teresa Leon și Rafael Alberti, precum și cele datorate lui Maria Gabriela Corcuera, pînă la recente traduceri, putem remarca încercări interesante de transpunere în limba lui Cervantes a liricii celui „mai mare romantic român”, ca să folosim aprecierea dată lui Mihai Eminescu în exegezele ce însoțesc aceste traduceri. Ca o completare la ceea ce se notează în *Bibliografie*, amintim că prima transpunere a lui Eminescu în limba spaniolă ar data din 1941, cînd în revista „Escorial”, nr. 13, nov. 1941, apărută la Madrid, într-un „capitol de lirică românească” sînt talmăcite în limba spaniolă trei poeme eminesciene. „Sobre las cimas” (*Peste virjurii*), *La plegaria de un daci* (*Rugăciunea unui dac*) și *A la estrella* (*La steaua*), toate traduse de Cayetano Aparicio.

În limba portugheză sînt cunoscute mai puține încercări de traducere a lui Eminescu. În afară de vechiul volum alcătuit de Victor Buescu și Carlos Queiros, *Poesia — Poezii*, ediție bilingvă, româno-portugheză (Editorial Fernandez, Lisboa, 1950, p. 19) mai sînt cunoscute și cele douăzeci de poezii incluse în *Antologia de poezie română* a lui Nelson Veiner, din 1966. Notelor apărute în presa noastră și în cea străină, cu ocazia traducerilor din Eminescu, le mai adăugăm un articol semnat de G. Weigand, publicat în „Balkan Archiv”, IV, p. 227, cu prilejul primei traduceri a lui Eminescu în italiană, realizată în 1927 de Ramiro Ortiz. La prezentările traducerilor lui Eminescu în limba rusă sînt omise două articole din „Convorbiri literare”. Cel dintîi, semnat de Valeria Costăchel, apare în nr. 6—9, iunie-septembrie 1939, p. 1291—1298, al doilea este publicat de Bezviconi în nr. 10—12 al „Convorbirilor” (octombrie—decembrie 1939, p. 1967—1968).

Cu privire la o traducere a lui Eminescu în germană, semnalăm un articol al lui I. A. Pogoneanu-Rădulescu: *O traducere germană a sonetului Veneția* (apărută în *Münchener Nachrichten*, 18 iulie 1902), publicat în „Convorbiri literare”, 36, nr. 12, 1 decembrie 1902, p. 1148—1149, semnat I.A.R.

Cel mai mult suferă această lucrare bibliografică la cap. *Ziaristica*, atît din punctul de vedere al capacității de cuprindere, cît și din acela al științei de notare. De exemplu, este înregistrată recenzia făcută de Eminescu la cartea lui Julius Jung, *Inceputurile românilor* (vezi pct. 3347). Se impune poate precizarea că în acest articol Eminescu manifestă un mare interes față de problema continuității poporului român, revenind în acest sens și în alte articole, ca de exemplu în *Mindria de a fi român*, din „Timpul”, 16 aprilie 1878, ori în articolul din numărul din 15 iulie 1883 din același ziar. Simpla consemnare a omisiunii în acest capitol ar necesita multe pagini. Din materialele descoperite vom selecta doar lacunele cele mai importante. În „Convorbiri literare” din 1 august 1887, p. 197—199, la rubrica „Bibliografie”, Eminescu publică o recenzie la cartea *Pomăritul, întocmită cu deosebită privire la grădina școlară*, de D. Comșa, carte apărută la Sibiu în 1877, prilej cu care poetul aduce interesante și judicioase idei asupra necesității folosirii corecte a limbii române în scrierile ce apar în Ardeal. Preocupat de toate tipăriturile românești, Eminescu publică o notă despre manualul *Noțiuni de aritmetică*, de I. P. Eliade în „Curierul de Iași”, nr. 115, 20 octombrie 1876, p. 3. Tot în „Curier”, nr. 58, 1876, la „Noutăți”, sub titlul *Carte pedagogică*, Eminescu publică o notă referitoare la *Povăzătorul la citire prin scriere după sistema fonetică*, de Gh. Inăchescu și Ion Creangă, văzînd în apariția acestui manual „începutul unei reforme a-dînci în instrucția elementară”. Dovădind interes față de tot ce apărea în cultura română, Eminescu publică în „Timpul”, 252, 6 noiembrie 1877, articolul „Probleme de

stil”, criticînd textele apărute în ziarul „Românul”.

Slabul caracter ilustrativ al *Bibliografiei* este dovedit în continuare prin felul în care sînt menționate alte articole publicate de Mihai Eminescu. Cîtim, de exemplu, la pct. 2469, pag. 202 din *Bibliografie*: „D. Dr. Zotu publică... Observații critice”, aceasta însemnînd, prin procedeul adoptat de autori în a nota articolele, primele cuvinte ale articolului publicat de poet în „Curierul de Iași”, nr. 87, 12 august 1877, p. 2—3. De fapt, este vorba de un articol prilejuit de publicarea în „Columna lui Traian” a recenziei făcute de dr. Zotu la *Logica* lui Maiorescu. În acest articol, Mihai Eminescu, polemizînd cu recenzentul amintit, afirma despre Titu Maiorescu că „e un spirit care în fiecare șir e de transparența cristalului”. În treacăt fie spus, în fața criticii lui Zotu, Titu Maiorescu a mai fost apărat și de I. Slavici printr-un articol publicat în „Timpul”, din 23 septembrie 1877.

Problema debutului ziaristic al lui Eminescu la „Timpul” a ridicat de-a lungul vremii îndelungi discuții. Din *Bibliografia Mihai Eminescu* deducem că iniția colaborarea a poetului la acest ziar s-ar produce în nr. 265, din 24 noiembrie, cu un articol care începe cu „Peste două trei zile”. Consultînd un volum antologic de articole, identificăm articolul *Bălcescu și urmașii lui*, menționat de criticii literari, Gh. Bulgăr și Al. Melian ca „un articol magistral, cu pasaje memorabile despre dezvoltarea limbii noastre, scrise de un adinc cunoscător al textelor vechi și noi”. Acest articol a fost retipărit de D. Murărașu, cu ample observații, în „Buletinul Mihai Eminescu”, Cernăuți, nr. 5 1931, pag. 45—49, lucru ce ar fi meritat o cit de succintă menționare în *Bibliografie*..., și care, pînă să fie reprodus de I. Crețu, în vol. II, *Opere*, din 1941, a mai apărut într-un volum de *Scrieri politice ale lui Eminescu*, Craiova f.a.p., 92—96. Mai amintim că în articolul notat la pct. 3483, apărut tot în „Timpul”, nr. 29, 8 februarie, p. 1, este vorba de Titu Maiorescu, despre meritele acestuia în lupta pentru păstrarea unei limbi frumoase, pentru adevăr. Cîdem că articolul publicat în „Curierul de Iași”, 1877, nr. 99, septembrie 14, p. 1—2, nu ar fi decît proza *Sf. Gheorghe*, republicată de Șaraga în vol. *Nuvela*, Iași, 1893, și de I. Scurtu în *Poezii și nuvele*, București, 1907. Articol nedescris în *Bibliografie*, edificator pentru profilul moral al marelui poet, este și interesantul necrolog închinat rivalului său D. Petrino (*Necrolog — D. Petrino*). Tot un necrolog, nementionat de colectivul de autori de la Biblioteca Academiei, e publicat de Eminescu în nr. din 11 august 1879, tot în „Timpul”, închinat lui Ștefan Micle, nesemnat de autor, retipărit de Gh. Bogdan-Duică în „Buletinul Mihai Eminescu”, Cernăuți — Piatra Neamț, fascicula 19, 1941. La rubrica *Notițe bibliografice*, din „Timpul”, 27 august 1878, Eminescu publică recenzii la 4 cărți cu subiecte din cele mai diverse: două cuprind probleme de limbă și literatură, celelalte, cu referiri la geografia țării noastre. Despre preocupările economice ale marelui poet ne oferă o imagine edificatoare și articolul — nementionat — *Pomelnicul păcatelor*, publicat în „Timpul”, 19 noiembrie 1879, în care se critică falsitatea conținutului bugetului țării, și articolul *Ficțiunea parlamentară* din același ziar, 19 august 1880). Mai reținem, nedescrise și ele, următoarele articole:

— articolul publicat în „Timpul”, 6 mai 1880, în care se atrage atenția asupra unui oarecare pericol de stîlcire a limbii prin notele politice ale gazetărilor vremii;

— necrologul publicat în „Timpul”, nr. 45, 1881, la moartea lui August Treboniu Laurian și a lui Cezar Bolliac;

— articolul despre *Pilde și ghițori*, adunate de P. Ispirescu, publicat tot în „Timpul”, 17 septembrie 1878, în care, preocupat de problemele limbii literare, Eminescu scrie despre dialectica limbii române și despre necesitatea alcătuirii unei gramatici istorice a limbii noastre.

— articolul publicat în „Timpul”, 6 mai 1880, în care se atrage atenția asupra unui oarecare pericol de stîlcire a limbii prin notele politice ale gazetărilor vremii;

— necrologul publicat în „Timpul”, nr. 45, 1881, la moartea lui August Treboniu Laurian și a lui Cezar Bolliac;

— articolul despre *Pilde și ghițori*, adunate de P. Ispirescu, publicat tot în „Timpul”, 17 septembrie 1878, în care, preocupat de problemele limbii literare, Eminescu scrie despre dialectica limbii române și despre necesitatea alcătuirii unei gramatici istorice a limbii noastre.

— Lipsște din *Bibliografie* un frumos articol publicat tot în „Timpul”, 21 noiembrie 1881, prilejuit de ridicarea statuii lui Heleade, care și-a consacrat toată viața pentru regenerarea poporului român prin cultura limbei și a literaturii noastre.

Nemenționat rămîne articolul din „Timpul”, 28 martie 1882, în care se vorbește despre *Nuvela din popor*, de I. Slavici, și în care comentează și climatul literar impus de revista „Literaturul”. Articolul este retipărit și în „Buletinul Mihai Eminescu”, Cernăuți, fascicula 15, p. 10—13, de către Gh. T. Kirileanu.

La pag. 220, pct. 3927 din *Bibliografie*, se arată că N. Barbu stabilește paternitatea lui Eminescu asupra articolului *Ruy-Blas*, fără a se menționa sursa: articolul *Caragiale — om de teatru*, din „Iașul Nou”, IV, nr. 1, martie 1952, p. 142—156, în care sînt lămurite aceste probleme de istorie literară. Atragem atenția și asupra faptului că I. E. Boeriu stabilește că Eminescu mai este autorul și al altei cronici teatrale, apărute tot în „Timpul”, 6 martie 1879, fapt stabilit prin articolul *Contribuții la cunoașterea activității de cronicar dramatic a lui Eminescu*, publicat în „Iașul literar”, nr. 2, februarie 1963, p. 80—81. Insuficient ilustrat este și articolul din *Albina*, nr. 3, 7/19 ianuarie, 1870, p. 2—3, acesta de fapt fiind o recenzie la o broșură a lui D. Petrino, apărută la Cernăuți, în 1869. După Gh. Bulgăr, acesta ar fi primul articol polemic al poetului Mihai Eminescu, în care, cu „o admirabilă independență de spirit și o temeinică înțelegere a trecutului nostru cultural și istoric”, poetul ia apărarea lui Aron Pumnul, a școlii acestuia și a Școlii ardeleni. Nu se consemnează nici faptul că articolul este republicat în întregime de I. Scurtu în „Mihai Eminescu”, *Scrieri politice și literare*, 1905, și în „Mihai Eminescu”, *Articole și traduceri*, vol. I, Editura Minerva, 1974. La prezentarea articolelor lui Eminescu, publicate în „Curierul de Iași” în anul 1876, ediția de *Scrieri politice și literare* din 1905 a lui I. Scurtu este foarte des citată și constatăm totuși că este omis un articol al poetului apărut în acest ziar la 17 iulie 1876, în care se analizează profunde procese istorice contemporane, articol consemnat de editorul *Scrierilor politice...* la p. 136—138. Mai deducem din aceeași sursă că primul articol publicat la „Curierul de Iași” nu s-ar fi produs, conform *Bibliografiei*, la 9 iunie, în nr. 64, ci la 13 aprilie 1876, printr-un articol în care Eminescu se arată interesat de pregătirile diplomatice ale românilor pentru războiul din 1877. (Vezi Scurtu, *Scrieri politice...*, p. 178). Din aceeași utilă antologie mai reținem că în numărul din 6 iunie 1877 al „Curierului de Iași”, Eminescu își publică articolul *Meseriile*, retipărit de editor sub titlul *Înstrînarea independenței românești*. Tot în „Curierul de Iași”, Eminescu publică un emoționant articol, poate una din cele mai vibrante intervenții jurnalistice, intitulat „Răpirea Bucovinei”, apărut în numărul din 30 septembrie 1877, a „foii” ieșene. Articolul este publicat de I. Scurtu cu o amplă notă, în ediția citată, de Gh. Bulgăr și Al. Melian în „*Icoane vechi...*”, p. 93—97, omis însă surprinzător de autorii *Bibliografiei*.

Cît despre colaborarea poetului la revista „Convorbiri literare”, notăm că aceasta nu începe prin 1874, cum deducem din *Bibliografie*, ci cu câțiva ani mai devreme. În numărul din 15 septembrie 1870, Eminescu publică un articol, semnat doar Eminescu, în care pledează pentru necesitatea omagierii la Putna a lui Ștefan cel Mare, contribuțiile poetului patriot la gloriificarea marelui voievod al Moldovei fiind cunoscute și din cîteva pagini ale *Amintirilor* lui I. Slavici.

1. Cf. Al. Piru, *Eminescu și cultura franceză*, în „Lucașfăru”, 15 ianuarie 1977, p. 3.
2. Vezi și D. Capillin, *Eminescu în 35 de limbi*, în „Secolul 20”, 1, 1970, p. 187.
3. Vezi Mihai Eminescu, *Icoane vechi și icoane nouă. Pagini de ziar*. Antologie, studiu introductiv, note și glosar de Gh. Bulgăr și Al. Melian, Editura „Eminescu”, 1974, pag. 104.
4. Vezi „Viața economică”, nr. 3, 1976, p. 16.

DENNISE HASKELL (Australia)

Bun rămas la Quebec

Pe cînd bateam străzile Quebecului pe ploaie,
cu cocoşa calabalicului între umeri,
vîntul suiera subţire;
indicatoarele construcţiilor
pîlpiau gîlbui continuu, cu luminile
arcuite pe deasupra, transpirînd ca muncitorii,
dar asta n-a fost niciodată patria noastră
şi n-a trădat nici o pîlpîire a gîndului acela
transpirat în mine ca amorul propriu:
un vid pe care nu ni l-am dorit.
Cînd autobuzul s-a urnit
figura şi-a dispărut
într-o parodie de ocheade
de parc-aş fi zdrobit o imagine reflectată
bătută de vînt şi rizătoare, pe care distanţarea
o agăţa de ochii mei ca pe-o mină fluturîndă.
După trei ore am plecat şi eu.
Frunzele îmbătrîneau
la fel de iute ca şi simţămintele-mi,
şoseaua bîntuind prin mine
ca memoria. În tot Quebecul
cerul era negru şi arbuştii stacojii.

Traducere de Liviu PAPUC

TRANSPARENŢE

Peisaj

Cele două anotimpuri sînt moşile ce stau despărţite de albia uscată a echinocţiului sufocîndu-se sub propria măcinare de maluri. Au o geografie concretă ca să le înţelegem durata. Apele firave ale memoriei vor duce rupturi egale cu lumina şi întinericul cum au întepenit la fel de goale talerele balanţei. Se jupoaie şi de pe aceste zodii cortul ciuruit de astre. Peste ele ar trece imposibilul drum străbîndu-le anapoda, de la vărsare spre izvor. Şi ai şti sigur locul celor douăsprezece vămi.

Încete în oceanul moale de lumină, simţurile şi-au dezghiocat acuitatea odată cu celălalt lest al corăbiei. Străbaţi porumbiştile, toamnă fără capăt, toamnă deschisă. Şi numai umbra păsării în migraţie ară prin ele un vaer lung, duros. Abia greutatea ştiuleţilor ţine în friu fragilitatea foşnitoare. Se va mai vedea în ei nelinişte cura vor alcătui cite un popocă-tepetl miniatural pe oricare ogor. Fiecare cartof pare o stîncă sub care începe drumul secret al Persephonei. Vom curăţa zgura formelor de pe bulbi şi toată ziua aceste lune pline ne-o vor rememora. O mulţime de domni sobri alcătuiesc pădurea de fag mai încolo. Minciuna, speriată şi urechiată, ne repede privirea curmeziş. Tristeţea e a nemîngîiatei Demeter. Noi avem bucuria, închidem hubloul şi intrăm în submersie.

M. TINESCU

CADRAN

Am fost la Miorcani şi scriind acum încerc să realizez dacă nu farmecul, cel puţin încîntarea acelei întîlniri cu satul lui Ion Pillat.

Mai întîi, senzaţia de desprindere din timp, de plecarea şi legănare pe o aripă de zare, de retrăire la flacăra nostalgiei a clipei noastre de veşnicie numită acasă. Priviţi harta şi veţi observa că Miorcanii stau ca o mică floare de ciresă prinsă tocmai în capătul de sus al pămîntului românesc.

Probabil la Miorcani trebuie să vii într-o după-amiază aurie de toamnă pentru a descoperi plăcerea descinderii în atmosfera pastelului pillatian: „Frunză galbenă şi coaptă ca un rod cules de vînt / Toamnă, care legi prin moarte cerurile de pămînt“. S-a întîmplat să fie însă o înserare fumurie prelungită pe dealurile calme, cînd drumurile se trag cuminte sub umbrele caselor şi depărta-rea rămîne o ispită aminată.

Peisajului îi lipseau detaliile peste care altădată îmi legănasem privirea: cîmpiile arămii clipocind în razele grele ale amurgului, sclipirea fugară a Prutului ivit dintre pilcurile de răchită ori norul

de praf răscolit de o şfichiuire de vînt. Le ştiam şi mi-a fost de-ajuns să le rechem în gînd: „Toamnă-amară, toamnă dulce pentru cine te-nţelege / Pentru cine ştie gîndul ce-a sortit să se dezlege“.

Dar nu despre pitorescul acestui capăt nordic de ţară vreau să vorbesc, chiar dacă la Miorcani fiecare pas şi fiecare gest par clătinate de boarea reveriei.

cu mîna în aer un ritm imagină-
gînar“.

O masă ovală, un scrin cu lemnul înnegrit de vreme, o vitrină. Şi cîteva imagini din care ne scrutează ochii mari ai amfitrionului. Deocamdată atît s-a reuşit, dar acest început marchează reîntoarcerea lui Ion Pillat printre cei de care a ştiut să fie atît de aproape. Reîntoarcere e un fel de a spune, pentru că prezenţa spiritului său tutelar

simţire la adresa omului şi scriitorului Ion Pillat.

Cunoşteam din asemenea prilejuri că proba de încercare a manifestării propriuzise o constituie participarea, audienţa celor chemaţi. Organizatorii apelează de obicei la soluţia salvatoare a claselor de elevi. Ceea ce se petrecea de astă dată nu aducea cu întîmplările obişnuite.

Sătenii umplură efectiv spaţiul pînă în prag, mulţi rămînînd în picioare, tăcuţi şi solemn, asemeni unor piloni ai statorniciei. Pe măsura momentului emoţionant pe care-l trăiau.

Înceindu-şi cartea dedicată meleagurilor sale de adopţiune, Ion Pillat scria: „Nu sînt al lui dar satul e în mine / Trăieşte-n sufletu-mi cu toţi ai săi / Simt cum mustesc în singele din vine / Copaci şi case, oameni buni şi răi / Amestec fără seamăn; cer şi glie / Iubiri, dureri şi chiot şi blestem / Tot universul strîns într-o moşie“.

O dragoste căreia i s-a răspuns şi i se răspunde cu dragoste. La Miorcani am fost martorul unei lecţii de sensibilitate ce nu se uită uşor.

Ioanid DELEANU

DESEN AUTUMNAL

Mai întîi, oamenii, chipurile lor curate şi aşteptarea care îi adusese acolo. Am intrat pe aleile vechiului parc amestecîndu-mă printre ei. Apoi casa şi cele două încăperi amintind de trecerea poetului. „Îl văd în holul luminos din Miorcani — nota prietenul său, Horia Furtună — pe o canapea-divan. Şe-dea ore întregi ghemuît, scriind cu creionul versuri pe caiet. Din cînd în cînd bătea

aici n-a fost pusă nici o clipă sub semnul îndoielii. („În drumul vieţii mele Miorcanii m-au oprit“).

Cineva dintre cei sosiţi atunci a dat la iveală un set de fotografii, altcineva a promis textul unei scrisori inedite. Şi, desigur, odată cunoscută existenţa acestei modeste expoziţii memoriale se vor adăuga noi gesturi întru sporirea începutului.

În sala căminului cultural s-au rostit cuvinte de aleasă

DICŢIONAR

**IGNĂTESCU, CONSTAN-
TIN** (n. 16.V.1887, comuna Dumbrăveni — m. 26.VI.1968, Bucureşti), prozator.

Studii secundare la Liceul „A. T. Laurian“ din Botoşani. Urmează cursurile Şcolii Superioare de Stat din Bucureşti. Funcţionar poştal la Suceava, Cernăuţi, Bucureşti (inspector general în cadrul Poştii Române). Debutează cu versuri în revista „Pagini sociale“. Colaborează la numeroase reviste literare ale epocii interbelice, înfiinţează două reviste, „Pagini sociale“ şi „Arhiva C.F.R.“, lucrează ca redactor la gazeta „Dreptate“. Bogata sa activitate publicistică are un pronunţat caracter progresist, democratic.

Volume publicate: **Izvoade** (versuri), Bucureşti, Imprimeria C.F.R., 1943; **Mărgelile de plumb**, (roman), Bucureşti, Ed. Tineretului, 1951; **Moşia oamenilor slobozi** (roman), 1951; **Niculai Călăraşu**, (roman), Bucureşti, Ed. Tineretului, 1953; **Mitruţ al Joldii**, vol. 1 şi 2, Bucureşti, Ed. Tineretului, 1953—1954; **Vîjeliie-n sus pe Jil**, (roman), Bucureşti, ESPLA, 1954; **Zile involburate**, (roman), Bucureşti ESPLA, 1954; **Marşul miresei** (roman), Bucureşti, Ed. Tineretului, 1955; **Brigada mixtă**, Bucureşti, ESPLA, 1955; **Romane de dragoste** (roman), Bucu-

reşti, Ed. Tineretului, 1957; **Măria sa Ţara. Din vremea lui Vlad Ţepeş** (roman), Bucureşti, Ed. Tineretului, 1960; **Agurida** (povestire eroică), Bucureşti, Ed. Tineretului, 1962; **Dosarul lui Ion Mărunt**, (roman), Bucureşti, Ed. Tineretului, 1964.

În epocă, unele romane de coloratură istorică (îndeosebi **Mitruţ al Joldii**) au avut oarecare ecou în rîndul cititorilor. Talentul real de povestitor. În filiera moldovenească, i-au făcut agreabile la lectură chiar şi romanele de „actualitate“, marcate total sau parţial de schemele şi poncifurile specifice literaturii unei anumite epoci. Romanta-tele şi cu caracter de popularizare, romanele şi povestirile sale istorice au structuri epice lineare, asemeni stilului narativ popular, personajele fiind concepute în manieră baladescă, prin reducţia lor la un număr de note caracterologice fizice şi morale. **Mitruţ al Joldii** pune oarecum în valoare capacităţile narative ale autorului, evocarea „străjerilor“ din sec. XV fiind realizată cu o paletă lingvistică colorată în tonuri „mitice“, fabulos-romantice. O reeditare ar oferi tinerilor cititori de azi aceeaşi lectură plăcută şi instructivă.

IOSIPESCU, CLAUDIU (n. 5/18.IV.1894, Frătăuţii Vechi),

critic şi istoric literar. Studii secundare la Suceava, universitare la Cernăuţi şi Bucureşti (licenţa în litere, 1920). Profesor în învăţămîntul secundar la Bucureşti (liceele „Matei Basarab“ şi „Sincal“, unde a fost suplinitor din 1923 de G. Călinescu). A urmat cursuri de specializare, din 1923, la Şcoala Română din Roma, unde s-a stabilit definitiv. Din 1936 pînă la pensionare a fost profesor titular la Universitatea din Roma. A obţinut doctoratul în litere la Universitatea din Napoli, în 1931. Colaborează intens în tinerete la **Codrul Cosminului**, apoi la **Anuarul Şcolii Române din Roma** şi la alte reviste de cultură româneşti şi italiene.

Volume publicate: **II viagiator transilvano Ion Codru Drăguşanu e l'Italia**, Roma, Anonima Romana Editoriale, 1930; **La Stampa periodica romeno-italiana in Romania e in Italia**, Roma, Istituto per l'Europa Orientale, 1937; **Il viaggiatore Dinicu Golescu in Italia**, Roma, Istituto l'Europa Orientale, 1933. **Il Vescova Amphilofie Hotiniul e l'Italia**, Roma, Istituto l'Europa Orientale, 1933.

Claudiu Iosopescu este unul dintre cei mai neobosiţi şi mai prestigioşi cercetători ai relaţiilor culturale româno-italiene. A publicat studii de larg ecou în lumea ştiinţifică

privind interferenţele literare româno-italiene, îndeosebi în volumele cuprinzînd actele unor reuniuni academice şi universitare italiene (Congresso nazionale di Studi Romani). N. Iorga, entuziasmat de activitatea lui C. I. la Roma, notează în „O viaţă de om...“: „Invitat pentru întîia oară la Roma... pe un timp cînd începuse a lucra neobosit şi priceputul bucovinean d. Iosopescu, căruia eu îi datorez mult, dar şi mai mult ţara...“. A publicat sute de articole despre România în ziare şi reviste italiene. Publicistul italian P. Ferro îl numeşte „ambasador al culturii româneşti“, într-un articol din **Mezzogiorno**. A fost apreciat şi citat de G. Călinescu în **Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent**.

Referinţe critice (selective): Călinescu, G. — în **Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent**, Bucureşti, Ed. Fundaţiilor, 1941; Iorga, N. — în **O viaţă de om, aşa cum a fost**, Bucureşti, Ed. Minerva, 1976; Rebreanu, Puia Florica — în **Zilele care au plecat**, Bucureşti, EL, 1969; Predescu, L. — în **Enciclopedia, Cugetarea**, Bucureşti, Ed. Cugetarea, 1940; Băjenaru, Grigore — în **Mici povestiri despre oameni mari** Bucureşti, 1981.

Ion PÎNZARU

CONSEMĂRI

Dragoş Luchian:

Un sat de pe Valea Sucevei: Frătăuţii vechi

Dragoş Luchian, aflat acum la cea de-a treia sa carte, (a mai publicat două monografii: **Rădăuţi, vatră românească de tradiţii şi înfăptuiri socialiste** şi **Banca mondială în serviciul economic şi social al ţărilor în curs de dezvoltare**) ne prezintă, într-o frumoasă ţinută grafică, o voluminoasă monografie a satului său natal, lucrare care a văzut lumina tiparului la Editura Litera.

Consemnăm acest eveniment editorial, remarcînd, la început, impresionantul volum de informaţii din varii sfere ale activităţii umane de-a lungul unei întinse perioade de timp. După o pertinentă incursiune în istorie, autorul monografiei îşi orchestrează lucrarea pe patru secţiuni distincte şi anume: **Condiţiile naturale, casele şi portul în Frătăuţii Vechi; Populaţia şi fenomenele demografice din Frătăuţi, evoluţii ritmuri şi tendinţe; Cadrul instituţional al satului, viaţa economică a satului Frătăuţii Vechi şi Fiii satului**.

Gîndite şi elaborate după o îndelungată muncă de documentare (au fost consultate nu mai puţin de 62 de lucrări publicate la noi în ţară precum şi un impresionant volum de documente de arhivă şi 21 de publicaţii statistice), capitolele lucrării reuşesc, într-o scriitură specifică unei astfel de cărţi, să ne prezinte imaginea de ieri şi de astăzi a acestei aşezări din Bucovina. Cartea se parcurge cu uşurinţă şi interes, fiind utilă atît pentru cititorul obişnuit, cît, mai ales, pentru specialistul care poate găsi în paginile ei date şi informaţii, adeseori inedite, despre această vatră românească.

Dragoş Luchian se înscrie cu această lucrare a sa în galeria acelor cărturari din Bucovina care, cu modestie, cu pricepere şi patriotizm ne-au dăruit cărţi de referinţă în domeniu. (G. D.)

Întîlnire

Membri ai cinaclului „Confluente“ şi colaboratori ai Suplimentului literar-artistice al Scintei tineretului s-au întîlnit cu membri ai Cinaclului Suceava al Uniunii Scriitorilor.

Cu acest prilej oaspeţii, după o călătorie de documentare pe meleagurile Bucovinei, şi-au împărtăşit bogatele impresii culese, evidenţiind incidenţa armonioasă a istoriei cu prezentul.

Dialogul a permis trecerea în revistă a activităţii celor două cinacluri şi a schiţat perspectiva unor colaborări viitoare. (M. T.)

O pildă de onestitate şi hărnicie

La începutul acestei veri fierbinţi, ne-a părăsit, prea devreme şi parcă neverosimil de discret, asa cum a trăit, de altfel, o viaţă întreagă, cel care a fost, în Suceava, profesor în învăţămîntul liceal superior, iar mai apoi, mulţi ani, director al muzeului — GRIGORE FOIT, cărturar distins şi om cu alese calităţi morale şi intelectuale. Legat de Bucovina prin firele durabile ale obişniei (s-a născut în satul Plăv...ari, comuna Udeşti, la 14 noiembrie 1917), cit şi, îndeosebi, prin formaţie (a urmat Liceul „Ştefan cel Mare“ şi a fost licenţiat în litere şi filosofie al Universităţii din Cernăuţi, specialitatea limbii clasice şi istorie veche) şi printr-o activitate constantă şi exclusiv desfăşurată în această zonă a ţării, Grigore Foit s-a remarcat ca un cercetător avizat al istoriei acestor locuri străvechi, în special ca arheolog, numismat şi istoric al culturii, lăsînd, în domeniile amintite, importante lucrări. (N. C.)

Un incorigibil optimist

Pentru cei care l-au cunoscut (dar cine nu l-a cunoscut pe acest incorigibil optimist?) dispariţia lui Dumitru Filip, înseamnă, îndubitabil, o absenţă irecuperabilă. Eram cu totii obişnuiţi cu el, şi, cînd întîrzia să se arate, ceva parcă nu era în ordine, căci „deranjul“ pe care îl producea era totdeauna tonifiant. Numai ce-l auzeam: „Ai noştri ca brazil!“ Tuturor ne va lipsi, de acum înainte, un „vajnic bucovinean“, un inimos, un om al „tuturor posibilităţilor“ (chiar şi al celor utopice) cînd era vorba de iniţiative menite să valorifice tradiţia culturală bucovineană. Din tinerete se manifestase ca un neobosit animator cultural şi „patima“ aceasta nu l-a părăsit pînă în ultimele clipe ale vieţii. Condusese o vreme (între anii 1945—1948) Reuniunea muzical-dramatică „Ciprian Porumbescu“ din Suceava şi îşi făcea un (binemeritat, de altfel) titlu de glorie din organizarea atîtor activităţi culturale-artistice. (N. C.)

Documentar muzical

La Observatorul Astronomic a avut loc un documentar muzical: **Crearea muzicală din epoca independenţei**. Prezentarea, cu exemplificări la pian şi pe bandă de magnetofon, a fost realizată de conf. univ. Enea Borza — muzicolog din Cluj-Napoca. De menţionat prezenţa în program a pieselor lui Ciprian Porumbescu: „Hora“, „Penes Curcanul“, polca „Plevna“ pentru pian şi „Inimă de român“, pentru fanfară. (D. M.)

REALIZATORI: Ion BELDEANU, George DAMIAN, Viorel DÎRJA, Ion CARP FLUERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREŞEANU, Ion PARANICI, Victor Traian RUSU, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA

Secretariat: Eugen DUMITRIU Tehnoredactare: Valentin MILICI

Comitetul judeţean de cultură şi educaţie socialistă Suceava Str. Mihai Viteazul nr. 48